

Do Betlehema, II. časť – Miesto, kde sa narodil Náš Pán

Mikuláš Šprinc

31. decembra 2021 ✝ Cirkev História

Miesto narodenia Ježiša Krista, Nášho Pána

zdroj: pixabay.com

dokončenie I. časti

Tu sa teda narodil Ježiš Kristus. Evanjelista hovorí: „*I porodila svojho prvorodeného Syna, zavinula Ho do plienok a uložila do jasiel, lebo pre nich nebolo miesta v hostinci. V tom istom kraji boli pastieri, ktorí v noci bdeli a strážili svoje stádo. Tu zastal pri nich Pánov anjel a ožiarila ich Pánova sláva. Zmocnil sa ich veľký strach, ale anjel im povedal: „Nebojte sa. Zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude patriť všetkým ľuďom: Dnes sa vám v Dávidovom meste narodil Spasiteľ Kristus Pán. A toto vám bude znamením: Nájdete dieťaťko zavinuté do plienok a uložené v jasiach. A hneď sa k anjelovi pripojilo množstvo nebeských zástupov, zvelebovali Boha a hovorili: „Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle.“*

Keď anjeli odišli od nich do neba, pastieri si povedali: „Podme teda do Betlehema a pozrime, čo sa stalo, ako nám hovoril Pán.“ Poponáhľali sa a našli Máriu a Jozefa i dieťa uložené v jasiach. Keď ich videli, vyrozprávali, čo im bolo povedané o tomto Dieťati. A všetci, ktorí to počúvali, divili sa nad tým, čo im pastieri rozprávali. Ale Mária zachovávala všetky tieto slová vo svojom srdci a premýšľala o nich. Pastieri sa potom vrátili a oslavovali a chválili Boha za všetko, čo počuli a videli, ako im bolo povedané“ (Lk 2, 7–20).

Sv. Lukáš teda tri razy tvrdí (Lk 7, 12, 16), že narodený Ježiš bol položený do jasličiek. Grécke slovo *fatné* označuje válov, jasle, z čoho krmia sa zvieratá. Predpokladá to teda miesto určené pre dobytok, teda maštal, alebo aspoň miesto, kde príležitostne sa tieto pred nepohodou môžu uchýliť. – Z histórie vieme, že cisár Konštantín, alebo lepšie povedané jeho matka Helena roku 326 dala nad touto jaskyňou vystaviť baziliku, ktorá z väčšej čiastky je totožná s miestom a budovou dnešnou.

Ona dala vystaviť baziliku na tom mieste, ktoré sa v jej dobe všeobecne pokladalo za miesto, kde sa narodil Spasiteľ. Najstaršia kresťanská tradícia dotýka sa tejto vznešenej veci len veľmi náznakovite. No, po roku 135 istotu o totožnosti miesta história zaručuje, a to až po rok 326.

O roku 135 píše sv. Hieronym, že v tento čas rímsky cisár Aelius Hadrián potlačil jeruzalemskú vzburu Bar-Kochbu. Jeruzalem premenil v rímsku osadu Aelia Capitolina a na Kalvárii postavil na počesť boha Jupitera (Jovus) pohanský chrám.

V Betleheme najsvätejšie miesto bolo tiež zneuctené. Jaskyňu zasvätil modlám Tamúz-Adonisovi. Hieronym hovorí, že jaskyňa je tá istá, kde sa narodil Spasiteľ a zneuctenie bolo úmyselné: „Aj v Betleheme, na najvznešenejšom to mieste sveta, o ktorom spieva žalmista: Pravda vyšla zo zeme – jaskyňa bola znesvätená Tamúzom-Adonisom a tam, kde kedysi po prvý raz zaplakalo Dieťaťko, oplakával sa potom milenec Venušin.“ Táto profanácia bola však čiastočne príčinou, že kresťania o stratené miesto sa zaujímali, túžili ho dostať späť a bola tiež okolnosťou, čo podmienila, že v časoch Konštantínových toto miesto bolo zas vrátené prvotnej úcte.

Kostol Narodenia Pána v Betleheme – vchod

zdroj: flickr.com

Z týchto údajov vidíme, že od roku 135 až po 326 je tradícia zaručená. Teraz nám neostáva iné, len odpovedať na otázku, ako sa mohla zvesť o narodení Ježišovom udržať u Betlehemčanov až do roku 135. Lebo veď v čase, v ktorom sa narodil Ježiš Kristus, nik nevedel o Ňom, kto je a čím je. – Nesmieme však zabudnúť na okolnosti, v akých sa narodil Ježiš Kristus. Veď ako sme už uviedli, najprv pastieri z Božej vôle poznali, kto je On a čím bude. Títo jednoduchí ľudia, nemajúci mnoho myšlienkových starostí, iste po tom zázračnom oznámení jaskyňu nespúšťali s očí. A čo viac, ako evanjelium tvrdí, keď sa vrátili po prvej poklone od jaskyne, *„rozprávali vec, ktorá im bola povedaná o tom Dieťati“*, rozprávali to zaiste ostatným v Betleheme a o týchto zas evanjelium pokračuje: *„a všetci, ktorí to počuli, divili sa nad tým, čo im bolo povedané od pastierov“*. A ústne podanie alebo novota v Palestíne sa oveľa rýchlejšie šíri ako u nás v nejakej komunite.

Vieme aj to, že Panna Mária od prvých, ak to tak možno povedať, svätodušných sviatkov až do svojej smrti žila v Jeruzaleme. Koľko ráz prešla tých 9 km z Jeruzalema do Betlehema, aby znova a znova videla miesto a pokľakla na ňom s duchom veriacim, tým viac, že ona bola Matkou Božieho Syna?! Ďalej vieme, že rozprávanie o detstve Ježiša Krista, zachovaná nám v prvej a druhej hlave sv. Lukáša, pochádza z úst Panny Márie. Naznačuje to slovami: *„Ale Mária zachovávala všetky tieto slová vo svojom srdci a premýšľala o nich.“* Z uvedených slov môžeme celkom s istotou urobiť záver, že tradícia o jaskyni do roku 326 je zachovaná a jej svedectvo je pravdivé.

Roku 614 vtrhli do Palestíny Peržania, zničili tu všetky kresťanské svätyne okrem betlehemskej baziliky.

Túto ušetrili preto, ako to tvrdí list z koncilu jeruzalemského z roku 836, lebo vojaci Husrava I. na fasáde videli zobrazenú poklonu mágov a spoznali na nej svojich ľudí, oblečených do drahocenných perzských šiat. Pokladali ju teda asi za svoju.

Aj roku 638 Arabi znova ušetrili baziliku. Totižto bojovný kalif Omar vybral si strednú apsidu za výlučné miesto svojej modlitby. Apsida smerovala k Mekke. Toto zachránilo i v blízkej budúcnosti miesto tak pamätné a poklonyhodné od zneuctenia. Ba ešte i za zúrivého kalifa al-Hakima (1009), ktorému nič kresťanské neušlo, bazilika vyviazla z nebezpečenstva. Príhoda bola tak zriedkavá, že ju bolo treba pripísať zvláštnej ochrane Božej, zázraku.

Roku 1099, keď povstalo rímske Jeruzalemské kráľovstvo, Betlehem a s ním i bazilika je znovu v rukách kresťanských a dostáva sa jej patričnej úcty. Do tejto doby spadajú aj prvé činy Grékov. Najprv zaistili si zmluvami niektoré funkcie, potom i miesta v bazilike. Z týchto čias datuje sa i mozaika na hlavnej bráne, kde je vyobrazený strom Jišaj (Jesse), na ratolestiach jeho sú proroci a korunu stromu končí Panna Mária s Ježiškom. Aj nástenná mozaika vo vnútri baziliky je z toho istého času (1148–80). Roku 1187 za sultána Saladina bazilika zase len zázrakom bola zachránená od spustošenia.

Po týchto časoch Gréci začínajú sa čím viac natískať do svätyne, takže už v 13. storočí hlavná loď patrí im, ostatné časti baziliky sú však spoločné s rímskokatolíkm, jaskyňa patrí františkánom. Roku 1757 s *firmanom* (dekrétom) od sultána Osmana III. dostanú Gréci celú baziliku i s jaskyňou. Boje potom ťahajú sa až do roku 1918 a len po tomto roku, keď anglická vláda zaručila bezpečnosť, tak osobnú ako i náboženskú, na tomto mieste pokoja je spolužitie možnéjšie. Neraz sa stalo, že grécki frátri pri katolíckej bohoslužbe robili výtržnosti a nejdneho z našich i dokaličili.

Po celodennom štúdiu v bazilike, v jaskyni a v okolí odobrali sme sa do františkánskeho kláštora, aby sme tu dočkali polnočnú sv. omšu. Hoci sme unavení, spať sa nedá. A už hodne pred polnocou odchádzame do jaskyne, pretože katolíci majú vyhradené len niektoré hodiny k bohoslužbe, musíme ešte čakať. Tým lepšie. Tichá jaskyňa ako keby sa bola k nám rozovorila. My čakáme na sväté omše – a dávno, dávno kedysi tu očakávala svätá dvojica prvú vianočnú noc.

Kto by tu nedal zapôsobiť na seba kúzlom najradostnejšieho mystéria? Na tomto posvätnom mieste, povedal by som v strede sveta, skláňame sa v duchu hlboko nad jasľami, do ktorých sa znížila nekonečná božská Láska. Kto by tu nezaplesal radosťou s prorokom Izaiášom – starozákonným evanjelistom – nad tým, že priblížilo sa naše spasenie a že „*ľud, čo chodil v tme, uzrel veľké svetlo*“. Nech raduje sa hriešnik, lebo z tône smrti pozýva sa k odpusteniu. Nech dúfa pohan, lebo pohaný je k životu večnému! Lebo Syn Boží, keď sa naplnili časy, ktoré predurčila nevyspytateľná hĺbka Božej múdrosti, na seba vzal ľudskú prirodzenosť, aby ju zmieril s jej Stvoriteľom.

Kostol Narodenia Pána v Betleheme – celkový pohľad

zdroj: wikimedia commons

Otvorili sa nebesá a narodil sa z Márie dávno očakávaný Mesiáš. Boh nebol nikdy bližšie svetu a všetkému stvoreniu vôbec, keď to smieme tak čisto ľudsky povedať, ako práve v tejto posvätnnej chvíli. Vtedy, keď zaznelo na zemi prvé posolstvo Kráľa kráľov v chválospeve anjelskom: „*Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle!*“

Tu na dosah ruky, Pane, v tejto tmavej a chudobnej jaskyni, ktorú kresťanská zbožnosť zmenila na nepoznanie, postavil si svoj prvý trón Ty, ktorý si mal tak nesmierny program! Prišiel si detronizovať ducha sveta, čo zbožňuje len bohatstvo, hmotu. Ty si si vyvolil úplnú chudobu. Prišiel si detronizovať ducha sveta, ktorý holduje svojim náruživostiam, pôžitkárstvu a nečistote. Ty sám si volil najvyššiu čistotu: Tvoja Matka je Panna. Tvoj pestún Panic. Detronizoval si ducha sveta, ktorý holduje svojej prekrútenej vôli a pýche. Kým Ty si sa stal miláčikom a útočiskom ponížených, ubiedených a utlačovaných.

Pri Tvojom príchode zem hlboko mlčí – nijaké vzrušenie, nijaké privítanie, nijaké slávobrány! A predsa z tejto podzemnej jaskyne odchádzali – cez dlhé storočia – okriatí na duši: Tvoji svätí, pozemskí králi, rytieri meča i ducha, chudobní i bohatí – malí i veľkí, slovom všetci, čo svojou obetavosťou dali primerané výkupné, aby tu mohli pokľaknúť a koríť sa velebnému Tajomstvu.

Tu pred Tebou, vtelené Slovo, v hlbokkej pokore kľačala sklonená Tvoja Matka Mária i Tvoj pestún Jozef a prežívali uprostred časných starostí nevýslovné slasti. Neponáhľali sa s tohto miesta, ostávali v jaskyni akoby ukrytí pred zvedavým zrakom ľudí, kým ich len nevyrušia z nadzemskej radosti prví klaňajúci sa. Najprv prišli sa pokloniť jednoduchí pastieri, prvotiny viery, aby sa stali hlásateľmi tajuplnej blahozvesti. A po nich prichádzali mnohí iní – až po magnátov viery.

Istého dňa zastaví sa pred jaskyňou veľká karavána. Z dlhého sprievodu zvedavosť upútajú tri postavy, ktoré sedia na sedlách tiav pod baldachýnmi. Do čierne opálené tváre, ich šat je drahocenný a svetlofarebný. Nik ich nevolá, nik sa im neprihovára a oni pri jaskyni zastávajú, vstupujú dnu, padajú na kolena a obetujú malému Mocnárovi, Pánovi neba a zeme zlato, tymiánové kadidlo a myrhu. Aké prekvapenie pre Betlehemčanov! Nepovolaní, vznešení pohania prišli sa pokloniť Dieťaťu, ktoré sa narodilo v ich mestečku. K jednoduchým hebrejským pastierom uráčili sa pohanskí vladári, mudrci. Sú tu teda zástupcovia všetkých vrstiev človečenstva, spojení pokorne v holde božskému Dieťaťu. Do tejto veľkej radosti vpadne naraz zvest o príchode Herodesových vojakov. Svätá rodina, poučená posolstvom anjelovým, uteká do neznámej krajiny. Mocní a pyšní protivia sa Ježišovi, stavajú sa proti Nemu, práve tak ako dnes!

Z týchto myšlienok naraz vyrušuje ma dotyk františkánskeho brata. Je pár minút pred dvanástou, svätú omšu možno začať. Celý precítený a s radosťou akoby šiel slúžiť druhú primičnú svätú omšu, v rýchlosti sa obliekam a približujem sa k oltáru. Votívna omša začína sa slovami „*Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*“ (Pán prehovoril ku mne, Syn môj si Ty, dnes som Ťa zrodil). V pološere katakômb ide sa obnoviť tajomstvo, sv. obeta. Nejde tu už viac o poéziu, o dojmy. Nejde o malbu alebo o archeológiu, nejestvujú pre mňa iné veci, ktoré by mohli zaujať moju myseľ a city, jediné, čo ma celého uchvacuje, to je On, ktorý už-už bude ležať pred mnou na korporáli a to skutočný, ten istý, hoci ukrytý ako kedysi tu bol ovinutý plienkami od svojej Matky.

Je to jediná skutočnosť, ktorú chodiaci po stopách Majstra môže v Palestíne nájsť. To je jediné, čo nás spája so skutočným Jezuliatkom. Ostatné sú len pamätné miesta a krásne spomienky. Treba sa však priznať, že nikde necíti sa človek tak, ako práve tu. Nikde nepociťujeme tak živo prítomnosť Jezuliatka v Hostii ako v tejto jaskyni. Ako oduševňuje a povznáša „Glória“ zaspievaná na tomto mieste!

Nevysloviteľné pocity zdolávajú dušu. Naozaj najkrajšie moje Vianoce! V takej chvíľke si človek nič viac neželá, len to, čo opakoval sv. František z Assisi: „*Nechajte nás milovať Dieťaťko z Betlehema.*“ Je prijímanie. Skrsne vo mne myšlienka, ako sa to všetko mení! Kedysi pre toho istého Spasiteľa nebolo miesta v cháne, a dnes bronzové tváre hrdých Betlehemčanov koria sa úprimne pred oltárom. Ježiš našiel cestu do ich srdc, do srdc potomkov tých, čo nemali preň dôstojného miesta, u ktorých nenašiel ľudské prístrešie. Poznali Ho kedysi v ľudskej podobe a milujú Ho i dnes ukrytého pod bielou čiastočkou chleba. Nám ostáva len útecha Jeho slov: „*Blahoslavení, ktorí nevideli a uverili.*“

Milé dni sa veľmi rýchle mínajú. Ako radi by sme tu ešte ostali, koľko vecí tu treba ešte vidieť, znova obzrieť, premyslieť! No, lúčime sa s týmito svätými miestami, s jaskyňou. Lúčime sa s bozkom na mramore pri striebornej hviezde a tým lúčime sa so všetkým. A keď z františkánskeho hospica odchádzame smutní; skromný, ale pritom usmievavý brat nám privoláva: *Au revoir en Betlehem!* Do videnia v Betleheme!

Veru, s veľkou radosťou by sme sa vrátili – sem, kde po celý rok zaznieva vianočná melódia, kde pred nami už milióny pútnikov zohlo svoje ustaté kolená odvtedy, keď zázračná hviezda prvý raz priviedla sem kráľovských pútnikov, do toho z najšťastnejších miest judských. To, čo napísal Lukáš o pastieroch pri jaskyni, to cítime teraz pri odchode i my, zviazaní nevýslovnou vďakou: „*Pastieri sa potom vrátili a oslavovali a chválili Boha za všetko, čo počuli a videli, ako im bolo povedané.*“

Článok vyšiel pôvodne v časopise *Kultúra* 12/1941, do elektronickej podoby bol spracovaný Dominikánskou knižnicou, pre zverejnenie na stránke *christianitas.sk* bol čiastočne upravený redakciou *Christianitas.sk*.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/do-betlehema-ii-cast-miesto-kde-sa-narodil-nas-pan/>